

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) ในลักษณะเก็บข้อมูลครั้งเดียว (Cross sectional study) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของครอบครัวในชุมชนแขวงคลองมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นครอบครัวของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแขวงคลองมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นชุมชนสำหรับการศึกษาคณะปฏิบัติวิทยาการพยาบาลอนามัยชุมชน ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ มีจำนวน 4326 ครอบครัว (ฝ่ายโยธาธิการ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย. 2543)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เลือกศึกษาในครั้งนี้ เป็นครอบครัวของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแขวงคลองมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จำนวนร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538 : 303) จากแผนที่การสำรวจของพนักงานไปรษณีย์เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย โดยเลือก 1 บ้าน เว้น 10 บ้าน ตามแนวถนน ซอย และคลอง จำนวนรวม 433 ครอบครัว ประกอบด้วย ชุมชนมัลลิตมหานาค ชุมชนหลังศูนย์การค้าวรจักร ชุมชนนาคบำรุง ชุมชนดำรงรักษ์ และชุมชนลิตาราม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัว แบ่งออกเป็น

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของหัวหน้าครอบครัว ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพในครอบครัว เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพหลัก

1.2 ข้อมูลโครงสร้างครอบครัว ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับรายได้ ความเพียงพอของรายได้ จำนวนสมาชิก ศาสนา และที่พักอาศัย

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ ประกอบด้วยการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านส่งเสริมสุขภาพ และสุขภาพของครอบครัว

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของครอบครัว เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำแนวคิดจากแบบวัดแบบแผนสุขภาพในการดำรงชีวิตประจำวัน 2 (Health promoting lifestyle profiled II) ของวอล์คเกอร์ ซีคริสต์ และเพนเดอร์ (Walker, Sechrist & Pender, 1987 : 76 - 81) มาปรับให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนไทย มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ จำนวนทั้งหมด 42 ข้อ เป็นข้อความด้านบวกทั้งหมด แบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่

- ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ จำนวน 6 ข้อ
- ด้านการปฏิบัติกิจกรรมออกกำลังกาย จำนวน 4 ข้อ
- ด้านโภชนาการ จำนวน 9 ข้อ
- ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จำนวน 6 ข้อ
- ด้านพัฒนาการทางจิตวิญญาณ จำนวน 6 ข้อ
- ด้านการจัดการกับความเครียด จำนวน 5 ข้อ
- ด้านพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 6 ข้อ

การตอบคำถามให้เลือกตอบตามความถี่ของการปฏิบัติพฤติกรรม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับคือ มีการปฏิบัติพฤติกรรมนั้นๆ เป็นประจำ เป็นบางครั้ง และไม่ปฏิบัติเลย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติดังนี้

การปฏิบัติพฤติกรรม	คะแนน
ปฏิบัติเป็นประจำ	3
ปฏิบัติบางครั้ง	2
ไม่ปฏิบัติเลย	1
การแปลผลคะแนน	
มีการปฏิบัติพฤติกรรมในระดับดี	มีคะแนน 2.34 – 3.00
มีการปฏิบัติพฤติกรรมในระดับปานกลาง	มีคะแนน 1.67 – 2.33
มีการปฏิบัติพฤติกรรมในระดับต่ำ	มีคะแนน 1 – 1.66

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของครอบครัว แบ่งออกเป็น

3.1 ปัจจัยนำ ได้แก่

3.1.1 ความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพของครอบครัว ลักษณะเป็นข้อความให้เลือกตอบตามความคิดของผู้ตอบว่า ใช่ และไม่ใช่ มีจำนวน 15 ข้อ และมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ถ้าข้อความนั้นถูกต้อง ผู้ตอบตอบว่า ใช่ ได้คะแนน 1

ไม่ใช่ ได้คะแนน 0

ถ้าข้อความนั้นไม่ถูกต้อง ผู้ตอบตอบว่า ใช่ ได้คะแนน 0

ไม่ใช่ ได้คะแนน 1

การแปลผลคะแนน

มีความรู้ที่ถูกต้องในระดับดี มีคะแนน 0.60 – 1.00

มีความรู้ที่ถูกต้องในระดับปานกลาง มีคะแนน 0.40 – 0.59

มีความรู้ที่ถูกต้องในระดับต่ำ มีคะแนน 0 – 0.39

3.1.2 การรับรู้ภาวะสุขภาพของครอบครัว เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพของโรเซนสต็อก (Rosenstock, 1974) ลักษณะเป็นข้อความให้เลือกตอบ จำนวนทั้งหมด 32 ข้อ โดยเป็นข้อความด้านบวกและลบ แบ่งเป็น 4 ด้านคือ

- การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อความเจ็บป่วย จำนวน 6 ข้อ
- การรับรู้ความรุนแรงของการเจ็บป่วย จำนวน 8 ข้อ
- การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 8 ข้อ
- การรับรู้อุปสรรคของการส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 10 ข้อ

ให้ผู้ตอบเลือกตอบตามความรู้สึกหรือความคิดเห็นของตน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ เห็นด้วยมาก เห็นด้วยน้อย และไม่เห็นด้วย มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับการรับรู้ภาวะสุขภาพ ข้อความด้านบวก ข้อความด้านลบ

คะแนน

คะแนน

เห็นด้วยมาก

3

1

เห็นด้วยน้อย

2

2

ไม่เห็นด้วย

1

3

การแปลผลคะแนน

มีการรับรู้ภาวะสุขภาพในระดับดี มีคะแนน 2.34 – 3.00

มีการรับรู้ภาวะสุขภาพในระดับปานกลาง มีคะแนน 1.67 – 2.33

มีการรับรู้ภาวะสุขภาพในระดับต่ำ มีคะแนน 1 – 1.66

3.2 ปัจจัยเชื่อ ได้แก่

3.2.1 ความเชื่อมั่นถึงความสามารถในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของครอบครัว ลักษณะเป็นข้อความให้ผู้ตอบเลือกตอบตามความเชื่อมั่นของตน 3 ระดับ คือ เชื่อมั่นมาก เชื่อมั่นน้อย และไม่เชื่อมั่น มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ค่าความเชื่อมั่นฯ	คะแนน
เชื่อมั่นมาก	3
เชื่อมั่นน้อย	2
ไม่เชื่อมั่น	1
การแปลผลคะแนน	
มีความเชื่อมั่นถึงความสามารถฯ ในระดับดี	มีคะแนน 2.34 – 3.00
มีความเชื่อมั่นถึงความสามารถฯ ในระดับปานกลาง	มีคะแนน 1.67 – 2.33
มีความเชื่อมั่นถึงความสามารถฯ ในระดับต่ำ	มีคะแนน 1 – 1.66

3.2.2 ความสะดวกในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของครอบครัว ลักษณะเป็นข้อความเกี่ยวกับความสะดวกในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของครอบครัว ให้เลือกตอบตามความรู้สึกหรือความคิดของตน จำนวน 11 ข้อ แบ่งความรู้สึกต่อความสะดวกในการปฏิบัติ 3 ระดับ คือ เห็นด้วยมาก เห็นด้วยน้อย และไม่เห็นด้วย

ความสะดวกฯ	คะแนน
เห็นด้วยมาก	3
เห็นด้วยน้อย	2
ไม่เห็นด้วย	1
การแปลผลคะแนน	
มีความสะดวกในการปฏิบัติฯ ในระดับดี	มีคะแนน 2.34 – 3.00
มีความสะดวกในการปฏิบัติฯ ในระดับปานกลาง	มีคะแนน 1.67 – 2.33
มีความสะดวกในการปฏิบัติฯ ในระดับต่ำ	มีคะแนน 1 – 1.66

3.3 ปัจจัยเสริม ได้แก่

3.3.1 การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ เป็นคำถามแหล่งข้อมูลที่ได้รับและเรื่องที่ได้รับตามความเป็นจริงของครอบครัว โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามจำนวนแหล่งที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร ดังนี้

กำหนดเป็น 3 ระดับคือ บ่อยครั้ง (3 คะแนน) นานๆ ครั้ง (2 คะแนน) และไม่เคยได้รับเลย (1 คะแนน)

แหล่งการได้รับข้อมูลข่าวสาร	คะแนน
มากกว่า 3 แหล่ง	3
2-3 แหล่ง	2
0-1 แหล่ง	1

การแปลผลคะแนน

มีแหล่งข้อมูลข่าวสาร ในระดับดี มีคะแนน 2.34 - 3.00

มีแหล่งข้อมูลข่าวสาร ในระดับปานกลาง มีคะแนน 1.67 - 2.33

มีแหล่งข้อมูลข่าวสาร ในระดับต่ำ มีคะแนน 1 - 1.66

3.3.2 ภาวะสุขภาพของครอบครัวเป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบตอบตามความรู้สึกในภาพรวมของภาวะสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ สุขภาพแข็งแรงดี เจ็บป่วยบ้างเล็กน้อย และไม่แข็งแรง

สุขภาพของครอบครัวโดยรวม	คะแนน
มีสุขภาพแข็งแรงดี	3
มีการเจ็บป่วยเล็กน้อย	2
ไม่ค่อยแข็งแรง	1

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 3 คน (รายชื่อในภาคผนวก) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และนำมาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ

2. ความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัว และผู้แทนครอบครัวในชุมชน แขวงคลองมหานาค ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คนในเดือนพฤศจิกายน 2544 แล้วนำมาคำนวณหาความเชื่อมั่น ตามวิธีของ ครอนบาค ได้ค่าดังนี้

2.1 แบบสอบถามพฤติกรรมสุขภาพของครอบครัว มีค่าความเชื่อมั่น = 0.80

2.2 แบบสอบถามความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ มีค่าความเชื่อมั่น = 0.86

2.3 แบบสอบถามการรับรู้ภาวะสุขภาพของครอบครัว มีค่าความเชื่อมั่น = 0.74

2.4 แบบสอบถามความเชื่อมั่นถึงความสามารถในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริม

สุขภาพ มีค่าความเชื่อมั่น = 0.75

2.5 แบบสอบถามความสะดวกในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ มีค่าความ
เชื่อมั่น = 0.79

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งเป็น 2 ระยะคือ ระยะก่อนเก็บข้อมูล และ
ระยะเก็บข้อมูล

1. ระยะก่อนเก็บข้อมูล (เดือนตุลาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2544)

1.1 ขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์
ประสงค์ของการวิจัย รวมทั้งพื้นที่และครอบครัวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ทราบ

1.2 พบผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนมัธยมศึกษาคณะ ศูนย์
การดำรงชีพ และนางบำร่ง แขวงคลองมหาราช เพื่อขอความร่วมมือในการนำเข้าครอบครัวระยะ
แรกๆ และนำผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล และชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย

1.3 ประมุขนิเทศนศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 จำนวน 10 คน ซึ่งผ่านการศึกษาวิธี
การสำรวจชุมชนในรายวิชาปฏิบัติการการพยาบาลอนามัยชุมชนแล้วเป็นอาสาสมัครร่วมเก็บข้อมูล
โดยมีการประชุมนิเทศเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การขอความร่วมมือ
ในการให้สัมภาษณ์ และพิทักษ์สิทธิ การสัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูล และสถิติย้อนกลับเรื่อง
การใช้เครื่องมือ ในระยะแรกให้นักศึกษาเก็บข้อมูลพร้อมกับผู้วิจัยเพื่อผู้วิจัยจะประเมินความ
สามารถในการเก็บและบันทึกข้อมูลของนักศึกษา จนผลการประเมินพบว่านักศึกษามีความ
สามารถเก็บข้อมูลได้สมบูรณ์ จึงอนุญาตให้เก็บข้อมูลได้เองตามลำพัง โดยให้นักศึกษา 2 คน เข้า
เก็บข้อมูลในหนึ่งครอบครัว

2. ระยะเก็บข้อมูล (เดือนมกราคม ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2545)

2.1 ขอความร่วมมือหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนในการให้ข้อมูลโดยแนะนำตนเอง
ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย การสัมภาษณ์ และการพิทักษ์สิทธิในการตอบ

2.2 สัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนด้วยแบบสัมภาษณ์เรียงตามลำดับ คือ
ส่วนที่ 1 ใน 1.1 และ 1.2 ส่วนที่ 2 ส่วนที่ 3 และ 1.3 จนครบทุกครอบครัว ใช้เวลาในการ
สัมภาษณ์เฉลี่ยประมาณ 45 นาที

2.3 สำหรับครอบครัวที่ผู้สัมภาษณ์ไม่พบหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนที่จะสามารถ
ให้ข้อมูลของครอบครัวได้ ผู้สัมภาษณ์จะนัดหมายสมาชิกในครอบครัว หรือมาสัมภาษณ์อีกครั้ง

2.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ กล่าวขอบคุณและลากลับ

2.5 ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ทุกชุดที่
นักศึกษาเป็นผู้สัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC ดังนี้

1. แจกแจงความถี่ และร้อยละของลักษณะครอบครัว โครงสร้างครอบครัว สุขภาพครอบครัว และการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านส่งเสริมสุขภาพของครอบครัว
2. วิเคราะห์ค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของครอบครัว ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำและปัจจัยเอื้อกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของครอบครัวด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)
4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของครอบครัวด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน (Spearman's product correlation coefficient)